

Barnum milliói Barnum önéletrajzából*

IV.

Egy napon Filadelfia utcáin bolyongtam. Útközben szemembe ötlött valami komédiaféle alkalmatosság. Előtte csodálatos alakokat ábrázoló képek hirdették, mit lehet látni odabent. Az egyikén ötlábú borjú, a másokon összenőtt ikrek, a harmadikon valami óriási állat, egy másikon pedig egy vén szerencsenasszony képmása tűnt a járókelő szemébe. Az ajtó fölébe nagy, vörös betűkkel volt odapingálva:

ITT LÁTHATÓ A SZÁZÉVES SZERECSENASSZONY. (10. o.)

Világéletemben irigyeltem azt az embert, aki ilyen ritkaság-múzeummal keresi a kenyerét. Ez a legbölcsebb ember a világon. Nem dolgozik semmit s a közönség kíváncsiságára építve, türelmesen várja, hogy a sült galamb a szájába repüljön.

Kíváncsiságból beléptem a múzeumba. Egy kiaszott vén embertől, aki az ajtóban elébem akadt, kérdezősködni kezdtem:

- Mi látnivaló van itt?

- Bizony már nagyon kevés maradt meg a régiekből.

- Az ötlábú borjú?

- Éhen veszett.

- Az ikrek?

- Meghaltak, szegény.

- A hippopotámus?

- Az sincs már itt.

- Akkor hát mi a csodát lehet itt látni.

- Csak a százesztendős szerencsenasszonyt. De ez is kevés embert csal be a múzeumba. A világ – tette hozzá a vén ember fanyar mosollyal – szívesen gyönyörködnek valami tizenhatesztendős fehérszemélyben.

Odaléptem ezután a százesztendős szerencsenasszonyhoz.

Egy kereveten valóságos egyiptomi múmiát pillantottam meg. Keze, lába mozdulatlan, mint a

holt emberé. Ujjain tízcentiméteres körmök. Fogat, keresve sem lehetett volna találni a szájában. Ez a néger asszony minden látszat ellenére eleven volt mégis. Kérdéseimre mogorván válaszolt, s formátlan szájából úgy hangzottak a szavak, mintha a sírból beszélt volna valaki. Az egész arca egy ránc volt s szemeknek helyén csak két mély üreg látszott, habár nem volt vak.

A neve? Hein Anna. Született Virginiában, az anabaptisták már-már kipusztult szektájából. (11. o.) Hány éves? Erre a kérdésre nem tudott feleletet adni a vénség. Az impresszárió azonban közbeszólt ekkor:

- Elég vén arra, hogy akár dajkája lehetett volna Washington tábornoknak.

Ez a megjegyzés, mely csak úgy odavetve szaladt ki az impresszárió száján, megalapította szerencsémét. Egy pillanat alatt világosság gyúlt agyamban. „Ezt a vén asszonyt megveszem. Ő lesz a dicsőséges Washington tábornok dajkája.” Ez a gondolat villant meg eszemben.

Nem is haboztam egy pillanatig sem s engedve a lelkemben hangzó titkos szózatnak, nyomban megkötöttem az egyezséget az impresszárióval. Örömmel távoztam azután, zsebemben az adásvételi szerződéssel.

Ötszáz dollár volt az ára a vén szerencsenasszonynak. Ezt az összeget még nem tudtam letenni a szerződés megkötése alkalmával, de biztosítottam az impresszáriót, hogy mielőbb eleget teszek ebbeli kötelezettségemnek, akkor aztán magammal viszem jövő szerencsém megalapítóját.

Pénzem nem volt; abból a néhány dollárból, amit Bethelből magammal vittem New-Yorkba, tizedrésze sem telt volna ki a vételárnak. Ahhoz a kis járadékhoz, amit a jobb időkben feleségem javára biztosítottam, nem lehetett hozzányúlnom.

Végre sok lótás-futás után akadtam egy jó emberre, aki kölcsön adott nekem ötszáz dollárt, mellyel azután rohantam is nyomban az impresszárióhoz.

Rövid idő múlva egész New-Yorkot elárasztottam Juli néni arcképével és életrajzi adataival. Éjjel transzparentek hirdették, hogy a Nimblo-teremben nemsokára látható lesz:

Juli néni, A nagy Washington tábornok szoptató-dajkája. Százhatvanegy esztendő. (12. o.)

Az újságok érdekesnél érdekesebb híreket közöltek a természetnek erről a csodájáról.

A Herald, a Sun, a Times és a többi újság ilyenformán adta hírül az esetet:

Aki legyőzte a halált..

Eleven Washington-ereklye.

A szoptató-dajkák ősanyja. (12. o.)

„A Nimblo-teremben olyan természeti csoda látható, melyhez hasonlót még álmában sem látott senki. Egy néger asszonyról van szó, ki már betöltötte százhatvanegyedik esztendejét s azzal dicsekedhetik, hogy ő szoptatta a dicsőséges Washington tábornokot, hazánk atyját.

Heith Julianna a neve ennek a tiszteletreméltó matrónának, ki egyébként arról is nevezetes, hogy talán utolsó maradéka az anabaptisták szektájának. A látogatók kívánságára szívesen elénekeli a régi szekta már-már elfeledett zsoltárait.

Született a Potomak folyó partján s Virginiában és Kentuckyban töltötte életének nagyobb részét. Száz esztendőnél hosszabb ideig szolgált a Bowling-családnál, mint rabszolganő.

Rendkívüli életkorához semmi kétség nem fér. Igazolják ezt gazdáinak megmaradt régi írásai. A közönség egyébiránt láthatja a Nimblo-teremben az eredeti adásvételi szerződést is, melyet maga Washington Ágost, a dicsőséges tábornok édes atya írt, amikor túladott a szerencsen rabszolganőn.”

Képzeltető, hogy az efajta közlemények olvasása után milyen tömegesen tódultak az emberek a Nimblo-terembe. (13. o.)

A sikerhez nagyban hozzájárult egy James Syman nevű rendkívül ügyes ember is, akit magyarázóul szerződtettem. Ügyvédember volt s jól tudott beszélni a közönség nyelvén. Ő fogadta a látogatókat a Nimblo-teremben s kifogyhatatlan szóbőséggel mesélte el nekik Juli néni érdekes élettörténetét, közben megmutatta az adásvételi szerződést is, mely szerint 1827. február 5-én „Washington Ágoston Westmorland grófságban, Virginiában ezennel eladja Atwood Erzsébetnek Heith Julianna ötvennégy esztendőös szerencsen rabszolganőt és pedig örökjádékul harminc font sterlingért, mely fizetendő virginiai értékben.” Atwood Erzsében szomszédja és közeli rokona volt Washington Ágostonnak.

- Íme, ezt a szerencsen asszonyt érte az a nagy megtiszteltetés, hogy szoptatta és felnevelte Amerika legnagyobb hőst! – Naponta százszor meg százszor ismételte ezt a bőbeszédű fiskális.

Elmondotta azt is, hogy Juli nénit a Bowling-család egyik tagja fedezte fel valamelyik kávéültetvényen.

- E fölfedezésével hálára kötelezte egész Amerikát! tette hozzá a meghatottság hangján.

A közönség érdeklődése napról-napra növekedett. A kételkedésről szó sem volt, hiszen Juli néni előszóval mondotta el a kíváncsiaknak egész élettörténetét – természetesen jó előre megtanítottuk a mondókájára. Az újságok nap-nap után újabb híreket közöltek Juli néniről. Akkortájt nem is volt nála népszerűbb halandó széles e hazában. A yankeek valóságos nemzeti kötelességnek tartották az eleven Washington-ereklye dicsőítését. A Herald című újság a többi közt ezt írta egy alkalommal:

Az özönvíz óta nem volt példa hasonló hosszú életre. Éva anyánk, aki a patriárkák ko-(14. o.) rában élt, életkorát illetőleg nem hagyott az utókorra semmi hiteles adatot. Alkalmasint már ő benne is megvolt a húzódozás ettől a kényes kérdéstől, akár a mai nőkben. De íme, Juli néni még ebben is tútesz egész nemén! Százhatvanegy esztendő s ő – s van hozzá bátorsága, hogy ezt habozás nélkül megvallja.

Juli néni, mint általában a szerencsen asszonyok, szenvedélyes dohányos volt s a pipa egész nap nem került ki a szájából. A dohánytőzsdék természetesen kaptak az alkalmon, hogy a már unalmassá vált török basa helyett cégtáblájukra ráfestessék a pipázók ősanját.

Mikor New-Yorkban már minden ember látta Juli nénit, indultam vele Amerika nagyobb városaiba. A dollár természetesen mindenütt záporosó módjára hullott markomba.

1836. január havában elköltözött Juli néni az élők sorából. Bethelben halt meg az öcsémnél, ki a holttestet nagy titokban New-Yorkba szállította, az én lakásomra. Néhány nap múlva következő közleményjelent meg a Sun című újságban:

Leleplezett család. Juli néni meghalt s holttestét alaposan megvizsgálták az orvosok. Kitűnt ekkor, hogy Amerika lakosságát páratlan módon szedte rá a vakmerő impresszárió. Washington állítólagos szoptatódajkája ugyanis hetvenöt-nyolcvan tavasz virágát szakgathatta csak.

Még aznap sürgönyöztem Lymannek, hogy rohanjon Gordon Bennethez, a New-York Herald szerkesztőjéhez s cáfoltassa meg a Sun híret.

Másnap reggel a következő cáfolat jelent meg a New-York Herald-ban:

A legújabb kacsa. A Sun-nak Juli nénire vonatkozó tegnapi közleménye az első betűtől az (15. o.) utolsóig valótlan. Ennek bizonyosságául nem kell egyebet megemlítenünk, csak azt, hogy Juli néni nem halt meg. Connecticutban él s éppen most kaptunk kedvező híreket egészségi állapotáról. Az a holttest, amelyet a new-yorki kórházban megvizsgáltak, nem a Juli nénié volt, hanem Mr. Clarke harlemi földbirtokos egyik szerencsen szolgálójáé, ki nyolcvan esztendő s korában halt meg.

A Sun-t azonban nem lehetett letorkolni könnyű szerrel. Másnap megerősítette a híret s hevesen rátámadt a New-York Herald-ra. Ebből aztán olyan mérges vita támadt a két hatalmas újság között, amilyenre még a legöregebb újságolvasók sem emlékeznek.

Gordon Bennet végre megtudta, hogy csakugyan a Sun-nak volt igaza s mérgében alaposan megverte Lyman New-York egyik népes utcáján. A furfangos fiskális azonban nem szaladt a bíróhoz, hanem a legbarátságosabb módon azt az ajánlatot tette Gordon Bennetnek, hogy a sokat hányt-vetett ügyben ír még egy utolsó cikket, mely végét fogja szakítani a vitának. A szerkesztő elfogadta az ajánlatot s másnap hosszú cikk jelent meg a New-York Herald-ban és egész Amerika meglepéssel olvashatta, hogy Juli néni csakugyan szoptató-dajkája volt a yankee-haza dicsőséges atyjának. Számokkal, nevekkal úgy tele volt tömve ez a cikk, hogy

színigazságnak látszott minden sora.

A Sun hiába közölte ezután bunkós cáfolatait, senki sem hallgatott rá. A yankeek a hazafias kegyelet megsértését látták mindabban, ami Juli néni ellen íródott. A Sun végre is beadta derekát, különben mind elpártoltak volna az előfizetői.

Washington szoptatósdajkjája ötszáz dolláromba került s tizenegyezer dollárt kerestem vele. (16. o.)

V.

A siker, új vállalkozásra ösztönzött.

Egy alkalommal bevetődtem egy komédiásbódéba, hol valami Antonio nevű kötél-táncos mutogatta művészetét. A szegény ördög elég jól végezte dolgát, de bizony csak az üres padoknak komédiázott, mert az impresszáriója nem értett a reklám-csináláshoz.

Hamarosan elhatároztam, hogy szerencsét próbálok ezzel a kötél-táncossal. Ajánlatomat, mely heti tizenkét dollárt biztosított számára, örömmel fogadta. Kezet csaptunk – megvolt az egyezés.

Első dolgom az volt, hogy fürdőbe küldtem Antoniót, azután a jobban hangzó Signor Vivalla nevet adtam neki. Másnap már egész Amerikát elárasztottam nagyhangú hirdetéssel, mely szerint Európa első kötél-táncosa New-Yorkba érkezett s néhány előadáson tanúságot tesz páratlan ügyességéről.

Az első előadás estéjén tömve volt a hevenyében összetákolt cirkusz. Signor Vivalla mesteri módon járt-kelt a kötélen. A közönség meglegedetten tapsolt, de egyszerre kellemetlen füttyölés zavarta meg a lelkesedés harmóniáját.

A másik pillanatban a közönség elé futok s a fütty iránya felé fordulva, kemény hangon kiáltom:

- Az az úr, a ki füttyölni merészkedett, mondja meg a nevét!

Halotti csend támadt erre, mindenki visszafojtott lélekzettel várta: mi fog történni.

A középső padsorból fölemelkedett ezután egy fiatal ember, a kit én béreltem fel a viselkedésre.

- Robert, amerikai kötél-táncos vagyok – felelte szilárd hangon. (17. o.)

- És mi az oka annak, hogy füttyöléssel zavarja meg az előadást? Talán nincs meglegedve Signor Vivalla művészetével?

Róbert yankeehez méltó hidegvérrel válaszolta:

- Nem vagyok vele megelégedve, jobban mondva nem tartom őt méltónak az elsőségre, mert a mit ő mutat, sokkal ügyesebben csinálom én, igaz yankee módra.

A közönség e szavakra tombolni kezdett örömeiben. Hízelt neki, hogy egy yankee túl akar tenni az idegen művészen. Robert így folytatta.

- A mit mondtam, be is bizonyítom. Fogadjunk száz dollárba.

- Állok elébe. Az egyezséget most, mindjárt kössük meg írásban, a nagyérdemű közönség előtt.

Emberem aláírta az egyezséget s Vivalla is kijelentette, hogy hajlandó a mérkőzésre.

Természetesen óriási reklám előzte meg a versengést szorongással várták az alkalmat, hogy a maguk vért dicsőíthessék az idegen rovására. A versengés eredménye kezdetben csakugyan az ő szájuk íze szerint való volt. Róbert mindenben megállta a sarat.

Signor Vivallának minden mesterkedését ügyesen utánozta a yankee. A közönség nem is sejtette, hogy az előre megállapított terv szerint az olasz művész kezdetben csak a könnyebb mutatványokkal állt elő, melyekben Róbert is jártas volt.

Mindenki szentül hitte, hogy a yankee lesz a győztes. Úgy látszott, hogy maga Róbert is ebben a hiszemben van, mert bizalmas pillantásokat (18. o.) vetett a czirkusz közepén álló asztalkára, melyen húsz darab ötdolláros bankjegy volt látható, hatásos csoportosításban.

Egyszerre azonban cserbenhagyta Róbertet a tudománya. Signor Vivalla titkos intésemre olyan mutatványokba kezdett, melyek mindenkit bámulatba ejtettek. Róbert, a nagy kópé, maga is úgy tett, mintha bámulna, de azért neki gyürkőzött, hogy majd megmutatja ő annak a taliánnak: mit tud a yankee. Tette magát, mintha erőlködnék, de végre is megszégyenülést mutató alakoskodással vonult vissza. De egyben kijelentette, hogy másnap újból megkísérli a győzelmet s ünnepiesen meghívta a jelenvoltakat az új mérkőzéshez.

Nagy hókuszt pókusszal adtam át ezután Signos Vivallának a száz dollárt, mely természetesen visszakerült a zsebembe az előadás után. Másnap megismétlődött a verseny s megint csak az lett a vége, hogy Róbert a következő mérkőzésre ígerte a győzelmet. Ilyen módon mindig ébren tartottam a közönség kíváncsiságát s természetesen busás hasznát láttam ennek a csínynek. Az első előadás 890 dollár jövedelmet hozott, a többieké 450-650 dollár között ingadozott.

Ez az eset még jobban megerősítette abbeli elhatározásomat, hogy hivatásos impresszárió leszek.

Rövid idő múlva egy énekes társulatot toborzottam össze, mellyel azután beutaztam egész Dél-Amerikát. Egy alkalommal különös kalandom volt itt.

Társaságomnak legvonzóbb érdekessége egy néger dalnok volt, ki a banjo-nak nevezett hangszerrel a kezében, különböző exotikus dalokat énekelt különös modorban. Mikor Montgomerybe érkeztünk, nagy reklámot csaptam néger dalnokomnak s a közönség zsúfolásig megtöltötte a termet. (19. o.) Mindenki csak a néger dalnokra volt kíváncsi s a társaság többi tagjait alig hallgatták.

Már közepén voltunk az előadásnak s az én néger dalnokom még mindig nem jelentkezett, habár idestova rá következett a sor.

Szolgát szolgálta után szalajtottam a lakására s mivel nem találták ott, felkutattam utána az egész várost. Végre azt a hírt hozta az egyik szolga, hogy a néger dalnok megszökött egy metodista pap feleségével.

Szorultságomban rászántam magamat, hogy helyettesítem a megszökött énekest, habár fogalmam sem volt a zenéről. Nem volt más kibúvó. A montgomeryek veszedelmes emberek, s ha meg nem adom nekik, amit a reklámban ígértem, meglincseltek volna könyörület nélkül.

A néger szerencsére az öltözőben hagyta a díszruháját és a hangszerét.

Kis vártatva kiléptem a színpadra, mint néger dalnok. Arcomat és kezemet bekormoztam, nem ismert volna rám az édesanyám sem. Mélabúsan dúdoltam ezután a néger nótákat, miközben a lehető legnégeresebb hangokat csaltam ki a banjóból.

A közönség, úgy látszott, meg van velem elégedve s már örvendezni kezdtem vállalkozásom sikerén, amikor egy óriási termetű ültetvényes, kinek hatalmas revolver csillogott az övében, egyszerre harsogó kacagásban tört ki.

Barnum, az igazgató, nem tűrhette, hogy valaki így megzavarja a néger dalnokot.

Félbeszakítottam a dalolás s az ültetvényes felé fordulva, kemény hangon rivalltam rá:

Az a dollárocska, amit a helyéért fizetett, nem hatalmazza fel kegyedet arra, hogy beleröhögjön az előadásba és zavarja a mások multságát. (20. o.)

A torzonborz ültetvényes dühösen ugrott fel a helyéről, kirántotta övéből a hatalmas revolvert és így kiáltott rám:

- Te nyomorult feketebőrű rabszolga, parancsolni merészkedel egy fehér embernek? Na, mindjárt megkapod a magadét.

Meg kell jegyeznem, hogy ez az eset akkor történt, amikor a rabszolgaság teljes virágjában volt még s a fehér embernek korlátlan hatalma volt a feketén.

A másik pillanatban meglebbentettem a kaftánomat s előtűnt karomnak ama része, mely nem volt bekormozva.

- Ha kíváncsi rá, - mondtam nyugodtan – én is éppen olyan fehér vagyok, mint kegyed, sőt talán még sokkal fehérebb.

Óriási kacagás támadt e megjegyzéseimre. Csak az ültetvényes nem kacagott. Zavartan dugta vissza övébe a hatalmas revolvert s hirtelenében eltűnt a teremből.

A közönség jól mulatott e különös eseten s nem is jutott eszébe, hogy bosszankodjék alakoskodásom miatt; sőt zajosan követelte, hogy folytassam a félbehagyott néger románcot. Diadallal hagytam el azután a színpadot. „Mindenáron alkalmazkodni kell a műsorhoz” – ezt a tanulságot merítettem ebből a kalandból.

VI.

Mikor visszatértem New-Yorkba, tudomásomra jutott, hogy a Scudder-múzeum eladó. Scudder, a tulajdonos, meghalt s gyermekeire hagyta híres ritkaság-gyűjteményét. Az örökösök azonban nem akartak vesződni a múzeummal s vevőt kerestek rá.

Egy pillanatig sem haboztam, hogy a múzeum megvásárolásával megvessem az alapját jö- (21. o.) vendő szerencsémnek. Tudtam, hogy nagy jövedelemre lehet szert tenni az ilyen vállalkozással, csak tudni kell a reklámcsinálás módját. Sok utánjárással, jó emberek segítségével az enyém lett végre Amerika első ritkasággyűjteménye, mely akkor még egyetlen volt.

Jó csillagom ez időtől kezdve egyre fényesebben kezdett kibontakozni a felhők fátyolából. Dolgoztam, nélkülöztem sokat, amíg a vételárt az utolsó dollárig megfizethettem. De nem is bántam meg egyiket sem.

Mindenekelőtt az volt a célom, hogy a Barnum nevet Amerika legsötétebb zugában is megismerjék. Hamarosan megjött erre az alkalom.

Blondin, a híres Blondin, a kötél-táncosok királya átkelt az Oceánon, hogy bámulatba ejtse egész Amerikát. Valamennyi újság hírül adta nyomban, hogy a páratlan egyensúlyozó művész eddig soha nem látott mutatvánnyal fogja meglepni a világot: a Niagara örvénye felett táncol majd kötélen, melyet a két part között feszítenek ki.

Hamarjában kieszközöltem a vasúttársaságoknál, hogy olcsó vonatokat bocsássanak a közönség rendelkezésére. Azon igyekeztem, hogy minél többen lássák Blondin mutatványát, mellyel magamnak is nagy reklámot akartam csinálni.

A nagy nap végre megérkezett. A Niagara partjain kétszázezer ember várta visszafojtott lélekzettel: mikor jelenik meg Blondin a szédítő magasban kifeszített kötélen. Végre megjelent... Az embereknek leesett az álluk a bámulattól e példa nélkül való vakmerőség láttára.

A legnagyobb jelenet azonban most következett.

Blondin ismét megjelent a kötélén, biztos léptekkel taszítva maga előtt egy talyigát, melyben (22. o.) egy Vitali nevű olasz ember ült. Mikor a kötél közepére jutott, hirtelen megállt. A másik pillanatban hatalmas amerikai lobogó bontakozott ki a talyigából s a verőfényben kétszázezer ember olvashatta róla:

Amerika szabad népé szívéből köszönti Phineas Barnum az „Amerikai Múzeum” igazgatója.

Egetverő hurrah volt erre a válasz.

Ez időtől fogva épp olyan jól ismerték Amerikában a Barnum nevet, akár a Washingtonét. Hírnevem megállapította a szerencsém, mert az Amerikai Múzeum látogatóinak száma napról napra növekedett.

A Blondin-jelenetet nemsokára óriási festményen örökítettem meg, mely szintén látható volt múzeumomban. A festmény érdekességét mesterséges vízeséssel növeltem, mert így nagyobb volt a csalódás.

Mikor a Blondin-jelent veszíteni kezdett már az érdekességből, új vonzerőt kellett keresnem múzeumom számára.

Egy Kemball Mózes nevű bosztoni ember 1842-ben azzal állított be az irodámba, hogy valami ritka természeti csodára tett szert, melyet japáni halászok fogtak ki a tengerből. Úgy került hozzá véletlenül s hajlandó volt eladni nekem múzeumom számára. Ez a természeti csoda egy habléány volt.

Természetesen kaptam az alkalmon s nyomban megvettem tőle a habléányt, mely valóban különös látványt nyújtott. Felső testének emberi formája volt, az alsó teste pedig hal módjára uszályos farkban végződött. (23. o.)

Egy természettudós megvizsgálta a habléányt s csodálkozva csapta össze a kezét:

- Semmi nyoma annak, hogy két darabból lenne összeállítva. De én mégsem hiszek a habléányok létezésében. Mesébevalók ezek, mint a sárkányok.

Én azonban határozottan kijelentettem:

- Annál inkább hiszek én! Ha pedig én a fejembe veszem, hogy csakugyan vannak habléányok, hinni kell az egész világnak is. És hinni is fogja mindenki!

Néhány nap múlva hírül adta a Herald, hogy dr. Griffin, a londoni British Museum ügynöke Pernambucóba érkezett, ahol ritkaságokat keres a múzeum számára. Szert tett a többi közt egy sikerült habléányra is, melyet a Fidzsi-szigetek mellett fogtak ki a tengerből kínai hajósok. Óriási pénzen vette meg e csodák, melyhez hasonló nincs a világ semmiféle múzeumában sem.

Egy hét múlva a Sun is hosszú tudósítást közölt a habléányról, hírül adva, hogy dr. Griffin

már Charlestonba érkezett. Később az Atlas-ban jelent meg hasonló közlemény; egy „ritkaságkedvelő” írta Washingtonból s megkérte benne a szerkesztőséget, hogy bírja rá az angol tudóst hazautazásának elodázására. Hadd lássák az amerikaiak is a csodálatos habléányt!

Egy napon előkelő külsejű idegen érkezett Filadelfia legfényesebb fogadójába. A vendégkönyvbe ezt írta: Dr. Griffin, London. Érkezett Pernambucóból.

Ez az előkelő külsejű idegen nem volt más, mint az én Lyman fiskálisom, Juli néni keresztkomája, ki új szerepében olyan ügyesen változtatta meg az arcát, hogy külföldi angol tudóst festeni sem lehetett volna nála.

Néhány nap múlva így szólt a fogadóshoz (24. o.)

- Most már folytatom utamat s New-Yorkban hajóra szállok. Itt időzésem alatt, nagy megelégedésemre jól kipihenhettem magamat ebben a kényelmes fogadóban. Hálából olyan valamit mutatok most kegyednek, amit még soha életében nem látott, de senki sem egész Amerikában.

Szobájába vezette ezután a kíváncsiságtól remegő fogadóst és nagy hókusz-pókuszszal megmutatta neki a habléányt. A jó ember szemét-száját eltátotta a bámulattól; ilyen csodát csakugyan nem látott soha életében. Örömét azonban nagyon csökkentette az a tudat, hogy talán el sem hiszik majd neki: mit látott ő. Pedig ki ne szeretne az ilyesmivel dicsekedni? Összetett kézzel kérte ezután a tudóst:

- Hadd tekinthesse meg ezt a csodát néhány jó barátom is.

A derék, udvarias dr. Griffin szeretetreméltó módon egyezett bele ebbe. Hiszen nem fog megharagudni érte a British Museum igazgatósága!

A fogadás erre lóhalálában szedte össze néhány jó emberét s nagy titokban betaszigálta őket dr. Griffin szobájába, hol azután kedvükre gyönyörködhetnek a természet ritka csodájában.

A habléány híre azonnal elterjedt az egész városban. Az újságok tudósítói egymásnak adták a kilincset dr. Griffin lakásán s másnap hasábos cikkek jelentek meg a habléányról. Az udvarias tudós szívesen adott alkalmat az interviewre s bőséges magyarázattal elégítette ki az újságírók kíváncsiságát. Hogyne tette volna? Hisz ilyen módon hatalmas reklámhoz jutott – ingyen.

Mire Lyman megérkezett New Yorkba, már mindenki a habléányról beszélt ott. Én már jóelőre elterjesztettem az újságok révén azt a hírt, hogy az angol tudós nem fog alkalmat adni a new-yorkiaknak a csoda látására, mert megérkezése (25. o.) után azonnal hajóra száll és Londonba utazik. A közönséget még jobban meglepte így a kíváncsiság a „láthatatlan” habléány után s a képes újságok örömmel egyeztek bele, hogy közöljék a fotográfiáját, melyről már jóelőre gondoskodtam.

Mikor a kíváncsiság már elérte a tetőpontját, egy napon, váratlanul, az a hír jelent meg az

újságokban, hogy dr. Griffin végre engedett a sok képrésnek s néhány napig New-Yorkban marad, hogy nyilvánosan bemutassa a habléányt. Távirat útján kapott erre engedelmet a British Museum igazgatóságától, mely nagyon boldognak érzi magát, hogy valami szívességet tehet New-York közönségének.

Természetesen nagy lett az öröm erre a hírré. Végre tehát mindenkinek módjában lesz, hogy láthassa habléányt – potom huszonöt centért.!

A kiállítás a Broadway egyik hatalmas hangverseny-termében volt, mely már az első órában szorongásig megtelt. Hullt a dollár, mint a záporosó!

Lyman olyan ügyesen átalakította magát dr. Griffinné, hogy senkise gyanította benne Juli néni egykori magyarázóját. Most is nagyon ügyesen viselkedett s tudóshoz méltó szerénységgel, komolysággal és alapossággal értekezett a habléányról. Közbe-közbe elmondott egyet-mást az élményeiből: hogyan keresett-kutatott mindenféle ritkaságot két világrészben s milyen különös kalandja akadt egyszer-egyszer. A közönség szájátva hallgatta az érdekes előadást s valósággal ünnepelte a szeretetreméltó tudóst, ki természetesen nagy népszerűsége tett szert New-Yorkban.

Évek múltán kezembe került Siebold német tudós egyik munkája, melyben a következő sorokra akadtam olvasás közben:

„- Egy japáni halász különös módját (26. o.) eszelte ki a könnyűszerrel való meggazdagodásnak. Egy majom felsőtestéhez hozzáillesztette egy nagyobbacska hal uszályos farkát és ezt a csodálatosan festő egyveleget mutogatni kezdte hazájában mint habléányt. Azt állította, hogy úgy fogta a tengerben. Egész Japán csodájára járt ezután a soha nem látott szörnyetegnek s a halász rövid idő alatt meggazdagodott. Alkalmasint ez a kettős múmia volt az, melyet később Hollandiában mutogattak, honnan egy furfangos amerikaihoz került, ki sok pénzt keresett vele.”

Lehet, hogy a német tudós fején találta a szeget s csakugyan megoldotta a talányt. Nem akarok ellentmondani neki. De ami való, való – az én habléányom nagy mester munkája volt!

Aki egyszer látta, sohasem feledhette el többé.

Hosszú haja volt, mely vállára omlott. Fejébőrén, ha nagyító üvegen át vizsgálták, millió és millió mikroskopikus halpikkelyt lehetett látni hajszálai között. Fogai, ujjai, melyeken jó hosszúra nőttek a körmök, olyanok voltak, mint a gyermekéi. Fekete, összeszáradt bőrével, nyitott szájával, fölemelt karjaival borzalmas látványt nyújtott ez a kis szörnyeteg. Olyan volt, mintha fuldoklásának rettenetes kínjai között merevedett volna meg.

Úgy hallottam, hogy azóta már Európában is mutogattak ilyen habléányokat. Ha jól tudom, a hágai múzeumban közszemlére tettek egyet. De valamennyi csak ügyetlen utánczata volt az enyémnek.

Hét napig tartott a kiállítás a Broadway hangversenytermében. A nyolcadik napon hírül adták a lapok, hogy a habléányt ünnepiesen beviszik Barnun nagy amerikai múzeumába, ahol mindenki megnézheti, aki még nem látta. Hogy a közönség érdeklődését még jobban fokozzam, gyönyörű, ideális habléány színes képmását akasztot-(27. o.) tam ki múzeumom elébe. De Lyman, a mikor megpillantotta a képet, jóakaróan figyelmeztetett, hogy jó lesz minél előbb eltüntetni ezt a reklámot.

- Mi okból? – kérdeztem tőle.

- A kegyed ideális habléánya, mely ingyen látható odakint, nagyon megszégyeníti azt az összeszáradt halat, a melyet pénzért mutogatnak odabent.

- Azt hiszi, kedves doktor?

- Sőt kijelentem, hogy ilyen körülmények között a faképnél hagyom a habléányát.

Erre aztán beadtam a derekamat s az ideális vízitündért nyomtalanul eltüntettem.

A habléány magában New-Yorkban tízezer dollárt jövedelmezett nekem. Később ügynökeim beutazták vele egész Amerikát, nagy dicsőségére múzeumomnak s kövéredésére zsebemnek. Tőlem Mr. Keball, a későbbi washingtoni szenátor gyűjteményébe került s talán még most is ott alussza békességes, örök álmait.

*Átdolgozta Domokos Elek Budapest, Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) é.n.

- A könyvecske I-III. fejezete:

http://epa.oszk.hu/01400/01461/00022/pdf/EPA01461_cirkusziakrobat_2013_04_06.pdf

megjelenik minden negyedévben